

KERESZTY ZSUZSA

Media pro Juventute

Egy program a filmértő fiatalokért¹

I.

MI INDÍT MA VALAKIT ARRÁ, HOGY ALAPÍTVÁNYT HOZZON LÉTRE?

Valahogy így kellene megöregedni, ahogy Luka László teszi, valamit adni még, búcsúzóul a fiataloknak, s talán éppen a szülőföldön. Dr. Luka László genfi pszichiáter egy évvel ezelőtt középiskolásoknak szóló filmprogramot hozott haza, ennek a programnak a történetéről szeretnénk beszámolni. (Az alapító merész, de talán nem elérhetetlen céljára később még visszatérünk.)

Ahhoz, hogy értsük, mi indít valakit arra, hogy kórházi és magánpraxisát lezárva, *fizikai* (utazások), *szellemi* (megnyerni a szereplőket) és *anyagi* (finanszírozni a programot) *erőfeszítést* tegyen azért, hogy 15–18 évesek minőségi filmeket nézzenek, majd megszervezni, hogy filmet értő felnőttekkel beszélgethessenek a filmek rájuk tett hatásairól – az alapító egyéniségének

legalább két vonását fel kell villantanunk. *Szervezőképességét* és a *párbeszédre törekvés* szívos szándékát élettörténetének két mozzanata talán megvilágítja.

Luka Lászlót 1953-ban orvostanhallgatóként (rendszerellenes röpcédulák terjesztéséért) bebörtönzik, és mikor '56-ban a politikai elítélteket szabadon bocsájtják, a foglyok által választott parancsnokként – 24 évesen – ő szervezi meg a váci gyűjtőfogház „kiürítését”. Mintegy húsz évvel később – *Dies Academicus Hungaricus Genevensis* néven – Genfben, majd amikor ez már lehetővé vált, Budapesten, értelmiségi

a minőségi filmek által közvetített normákról, életmódokról, jellemekről való gondolkodással a kamaszt, a fiatalat támogatni lehet abban, hogy saját értékrendjét, normáit kialakítsa

találkozókat sorozatát szervezi, s részben finanszírozza évről évre, hogy a meghatározó szellemi, politikai áramlatok képviselői közötti *párbeszédnek agorát* teremtsen.²

A HAZAI PROGRAM ELŐZMÉNYE

A „játékfilmek az iskolában” gondolata 1995-ben születik. Gyermekpszichiáter-

¹ Az összeállításban látható felvételeket Jávor István készítette.

² Luka László életpályájáról lásd: *Rendbagyó életút (Luka Lászlóval beszélget Sneé Péter)*. Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem. Bern, 2005.

ként szerzett tapasztalatai szerint se a család, se a társadalom, se az iskola nem közvetíti elég hatékonyan azokat az értékeket, normákat, szabályokat, amelyek birtokában a kisgyerekek, a kölyök, a kamasz kongruens személyiségű felnőtté alakulhatnak; és a kamasznak még lehet segíteni. A minőségi filmek által közvetített normákról, életmódokról, jellemekről való gondolkodással a kamaszt, a fiatalt támogatni lehet abban, hogy saját értékrendjét, normáit kialakítsa.

Ezeknek a gondolatoknak a jegyében születik a kísérleti program 1996-ban, a beilleszkedési zavarokkal küzdő gyerekeket nevelő St. Cerge-i Protestáns Iskola húsz diákja számára. A pszichiáter egy pszichológussal és az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem filmklubjának a vezetőjével két éven keresztül, kéthetente 12–15 éves fiúkkal együtt néz meg minőségi filmeket. Megvárják, amíg a filmek közvetlen, erős érzelmi hatása lecsendesül, a gyerekek már képesek kívülről is reflektálni a látottakra, és néhány óra múlva beszélgetnek velük a benyomásaikról.

A három tanéven át folyó program tapasztalatai szerint:³

- a gyerekekben *tudatosulnak* olyan morális értékek, amelyek mindennapi életükben nincsenek jelen;
- lehetőségük nyílik a *vélemények konfrontációjára*;
- *tudatosul, felismerik a „jó” és a „rossz” kettségét*;
- képesek *egyénként véleményt nyilvánítani, és meghallgatni másokat*;
- azoknál a gyerekeknél, akik a kezdetektől részt vesznek a programban,

kritikusabb szemlélet alakul ki a filmekkel, televízióműsorokkal kapcsolatban.

Erős visszajelzés a program hatásáról, hogy a kezdeményező szakemberek kiválása után az iskola tanárai – anyagi nehézségek ellenére is – folytatták a programot.

A St. Cerge-i élményeit Luka László megőrizte. 80. születésnapja táján, a praxist lezárva, elhatározta, hogy hazahozza a programot. Így 2013 őszén – a program későbbi facilitátorával, ennek a beszámolóinak a szerzőjével – befogadó iskolákat kerestek. A kiindulópont Luka alma matere, a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium volt, ehhez választották az ifj. Bibó István által alapított Sylvester János Református Gimnáziumot, a Lauder Javne Zsidó Közösségi Iskolát,⁴ majd – a St. Cerge-i iskola diákjaira gondolva – a Zöld Kakas Líceumot, akkor még nem is sejtve, hogy az utóbbi iskola milyen nélkülözhetetlen szereplője lesz a programnak. A négy intézményhez később csatlakozott a művészeti nevelés iránt amúgy is fogékony Óbudai Waldorf Iskola.

Az elhatározáshoz – próbáljuk meghonosítani ezt a pedagógiai filmprogramot Magyarországon – *rugalmasságra* is szükség volt. Luka László ugyanis korábban megtapasztalta, hogy nem egyszerű feladat emigránsként segíteni az itthoniaknak.⁵ A filmprogramot viszont – különböző okokból (ezek részletezésére az iskolák beszámolóiban kerül sor) – valamennyi megkeresett iskola és személy szívesen fogadta; Rozgonyi Ádám filmrendező, a Budapesti Kommunikációs Főiskola tanára felajánlotta a közreműködését,

³ Forrás: Michel Duclos: *A Rapport sur le projet „ciné-club” a L'EPA című beszámoló Galambos Rita által készített fordítása.*

⁴ Ronald S. Lauder az iskola egyik jelentős támogatója, aki az USA bécsi nagykövetségént fedezte fel magyar gyökereit; Javne annak a városnak a neve, amelyben Izrael állam újkori történetének első iskolája megszületett.

⁵ Az Antall-kormány idején a pszichiátriai ellátás újjászervezéséhez ajánlotta fel a tapasztalatait; igazi fogadókészégre nem talált; a DIES-sorozat elhalt, nélküle önállóan nem működött.

Makk Károly pedig védnökséget vállalt a program felett.

AHONNAN A HAZAI PROGRAM ELINDULT

2013 novemberében találkozott Luka László az iskolák képviselővel és a program gondozóival a Szent Imre Gimnázium cserkészotthonában. Az első tanácskozás résztvevői: Halász János (Lauder Iskola), Posta István (Szent Imre Gimnázium), Soponyai Dóra (Zöld Kakas Líceum), Thomann Mónika (Sylvester Gimnázium), Kereszty Zsuzsa (facilitátor), Mencil Éva (a program ügyintézője). A Sylvester Gimnáziumban a program gazdája később Juhász Imre lett, a Lauder Iskolából Jávor István operatőr és Horváth Cecília történelemtanár is csatlakozott a programhoz.

Már az első megbeszélésen jelen volt Makk Károly és Rozgonyi Ádám is, majd mindketten végig figyelemmel kísérték a programot.

A FILMKÉSZÍTÉS A PROGRAM RÉSZÉVÉ VÁLIK

Már az első órában világossá vált, hogy az érvényben lévő kerettanterv középiskolai

óraszámai magasak, kötelező tananyaga szabad mozgást alig enged, filmnézésre és megbeszélésre csak a diákok szabadidejében van mód.⁶ Minden szereplő egyetértett abban, hogy a program vonzóvá tétele érdekében célszerű a program céljaul filmkészítést is kitűzni, a filmnézés és a filmek megtárgyalása pedig a program első része legyen, a *filmkészítés* előfeltétele.

A filmnézéshez filmtörténeti klasszikus, riport- és akciófilmet, musicalt, krimit, western, burleszket egyaránt tartalmazó, mintegy 30 tételből álló *ajánló lista*⁷ készült.

a program vonzóvá tétele érdekében célszerű a program céljaul filmkészítést is kitűzni, a filmnézés és a filmek megtárgyalása pedig a program első része legyen, a filmkészítés előfeltétele

A résztvevő iskolák tanárai meghirdették a programot, majd a filmnézésre, filmkészítésre vállalkozó diákokkal együtt kiválasztották az ajánló listáról a számukra fontosnak ígérkező filmeket, és 2014 januárjában elkezdődtek a vetítések és a diszkusz-

sziók. A négy alkalommal megrendezett tanári konzultációk egyikén világossá vált, hogy a forgatókönyv megírásához, magához a forgatáshoz és az utómunkálatokhoz a résztvevők közül három iskola diákjainak és tanárainak segítségére van szüksége. Így májusban 2x4 órás felkészítő foglalkozásokra is sor került. A program első szakasza a szeptemberi filmszemlével zárult. Itt mutatták be a diákok az elkészült filmeket, illetve filmterveket. A hét hónapig tartó folyamatot a program vezetését vállaló tanárok filmszemle előtt készült beszámolóí mutatják be.⁸

⁶ Ezt a problémakört tágabb összefüggésbe ágyazva Jakab György: *A médiaoktatás értelmezési kereteiről* című, a program háttér tanulmányaként készült írása mutatja be a lap *Műhely* rovatában.

⁷ Egyebek közt: *Utazás a Holdba* (George Melies), *Funny Girl* (William Wihler), *Sin City* (Robert Rodriguez), *A Jól, a Rossz és a Csúf* (Sergio Leone), *Szerelem* (Makk Károly)

⁸ A beszámolókat rövidített, szerkesztett változatát közöljük.

A filmszemle a budai Szent Imre Gimnázium dísztermében

II.

POSTA ISTVÁN A BUDAI CISZTERCI SZENT IMRE GIMNÁZIUMBÓL

Gimnáziumunkban tizennégy éve működik filmklub, amelynek tíz éve vagyok vezetője. A filmklub öt évvel ezelőtt még technikailag és a szervezést illetően is egyedülálló volt: hosszú éveken át 35 mm-es celluloidszalagról vetítettünk, az iskolában felszerelt saját vetítógépekkel. A hőskor után, a kivetítők elterjedésével és minőségük javulásával a hagyományos mozizásra ma már csak ritkán kerül sor. Azóta egy kisebb, részben változó, 8 és 15 fő közötti csoporttal folynak kéthetente a vetítések és az ezt követő beszélgetések.

Az iskolák együttműködésével folyó program terve és célkitűzése az első pillanattól fogva közel állt hozzám, több okból is. A programban részt vevő iskolák diákjai nagyon különböző helyekről jönnek, nagyon különböző háttérrel. A találkozások értékes tapasztalatokat nyújthatnak a számukra.

Pedagógusként mindig is törekedtem arra, hogy a szinte burokokban nevelődő

a társadalom szerencsésebb sorsú fiataljainak találkozniuk kell az övékétől eltérő gondolkodásmóddal és problémákkal, alapvetően más világlátású fiatalokkal, mélyszegénységben élőkkel is

diákjainknak alkalmakat találjunk arra, hogy megismerkedjenek a magyar társadalom más rétegeiből való fiatalokkal. Meggyőződésem, hogy a társadalom szerencsésebb sorsú fiataljainak találkozniuk kell az övékétől eltérő gondolkodásmóddal és

problémákkal, alapvetően más világlátású fiatalokkal, mélyszegénységben élőkkel is. A szemléletmódok változása a társadalmi változások előfeltétele. A szemléletfor-

málásnak pedig a legfontosabb helye az iskola. Az iskolák együttműködésében megvalósuló programok kiváló alkalmat jelenthetnek, hogy ne csak szimbolikus gesztusokkal vagy okos beszédekkel, hanem személyes találkozással, valódi párbeszéddel is segítsük ezeket a változásokat.

A program távlati célkitűzése, hogy a mozgóképes képzés a kötelező iskolai tanterv részévé váljon, ez magyartanári tapasztalataim szerint régóta esedékes változtatást jelentene a közoktatásban.

Az a mozgóképes tudás, ami a filmtörténeti-műveltségi ismeretterjesztés előtt vagy mellett a diákok aktív,

alkotó részvételére építő órákon születhet meg, ma már elengedhetetlen ahhoz, hogy a mediatisztált társadalom kritikus és építő tagjává váljon valaki. Ehhez képest a közoktatás tartalmát megszabó

állami rendelkezésekben még mindig csak alternatív lehetőségként szerepel a mozgókép- és médiaismeret tantárgy, aminek a tanítására a tanárok nagy része nincs felkészülve. Talán ez a program is egy lépés.

Iskolánkban a résztvevők 10–11.-esek, 16–18 évesek voltak. A filmklubos beszélgetéseken többen, nyolc-tíz fő, a képzéseken és a filmkészítésben négyen vettek részt. Jellemző, de legalábbis elgondolkodtató, hogy a négy diák közül ketten kifejezetten gyenge tanulók, ebben a feladatban azonban aktívan, és színvonalas munkát végezve vettek részt.

A filmkészítésben szerencsére nem voltak nehézségei a diákoknak, ellenkezőleg: a Zöld Kakas képzéseiről lelkesen tértek vissza, ez nagyban motiválta őket a folytatásra. A filmkészítésre nálam több tapasztalattal rendelkező fiatalok jelentkeztek, rájuk hagytam a munkát, csak a szervezésben kellett segítenem.

A diákok végig nagyon lelkesek voltak, alighanem megérezték, hogy egy tanórán kívüli program is érhet annyit, mint a hagyományos formában végzett tanulás; és azt is jól látták, hogy a filmek utáni beszélgetések, a találkozások más iskolák diákjaival sok-sok tanórával felérő tudást adott nekik, ráadásul olyan területeken, amelyek a hétköznapi életükhöz nagyon is közel állnak. A film ebben a tanulási folyamatban inkább mint médium szerepelt. Nem gondolom, hogy a filmkészítés önmagában iskolai cél volna (mint ahogy semmilyen tananyag sem az), hanem inkább alkalom

arra, hogy az emberről, a világról, az emberi kapcsolatokról, a boldogulásról, az érzelmekről gyarapodjon a tudásuk, tapasztalatuk.

Számomra az volt megerősítő élmény, hogy láttam, mennyivel mo-

tívtalibbabbak a diákok egy olyan helyzetben, amikor nem passzív befogadók, hanem maguk is az események formálói. Egyenrangúnak érezhették magukat a tanárral, és ezzel a lehetőséggel nagyon is éretten tudtak élni. Alighanem az oktatásban is erősíteni kell ezt a fajta tanulói részvételt, ha nem akarjuk, hogy diákjaink végleg elidegenedjenek az iskolától.

szerepek filmeket készíteni, vagy inkább videókat, és úgy voltam vele, hogy itt akkor nemcsak a gyerekek, hanem én is tanulhatok valamit

JUHÁSZ IMRE A SYLVESTER JÁNOS REFORMÁTUS GIMNÁZIUMBÓL

Lázba hozott, hogy a foglalkozás végén filmet készítünk. Szeretek filmeket készíteni, vagy inkább videókat, és úgy voltam vele, hogy itt akkor nemcsak a gyerekek, hanem én is tanulhatok valamit.

A program illeszkedett iskolánk tantervébe, hiszen nálunk lehetőség van az úgy-

nevezett „Sylvester forgó” keretében szerdánként, 45 percben bármivel foglalkozni. A Sylvester forgó sajátosságainak köszönhetően nem tehettem meg, hogy csak egy korosztályt választok a foglalkozásra. Így fordulhatott elő, hogy a 7. évfolyamtól a 11.-ig jártak a filmklubra, 10-12.-en. A különböző korosztályok érdeklődése eltérő, így nem volt egyszerű összehangolnom a feladatokat. Úgy éreztem, hogy a filmek egy része (pl. a *Sin city*) erős az alsóbb évfolyamosoknak, a *Gettómilliomos*-nak viszont sikere volt, ennek kapcsán millió dologról tudtunk beszélgetni, Indiáról, a gyerekek helyzetéről, szegénységről.

A fő probléma az volt, hogy hiába nevezük filmklubnak a foglalkozást, a filmekkel csak az adott 45 percen foglalkozhattunk, több idő nem állhatott rendelkezésünkre, ebből következett, hogy csak három filmet láttunk (*Gettómilliomos*, *Ádám almái*, *Életrealók*). Az utóbbi két filmet is megérte megnézni, örülök, hogy a Lauder fórumot szervezett a filmek megbeszélésére, jó ötlet volt.

A filmkészítés nem kapcsolódott szervesen a filmklubhoz. Szerencsére a Zöld Kakas rengeteget segített. Azáltal, hogy különböző szubkultúrából érkező, eltérő filmes tapasztalattal rendelkező diákok párokban és csoportokban együtt tudtak dolgozni, a nyolc érintett diákunk számára izgalmassá váltak a foglalkozások.

BRODARICS CSILLA AZ ÓBUDAI WALDORF ISKOLÁBÓL

A filmprogramhoz utolsóként csatlakoztunk. Tanítványaim nagyon sok filmet néznek meg válogatás nélkül, és (megítélésem szerint) egészen szélsőséges nézeteik vannak a „jó” filmről. Sok diákot érdekel a filmezés, közöttük többen vannak, akik fo-

tózással is szívesen foglalkoznak, érzékenyek a képi kultúra iránt. Azok közül, akik jelentkeztek a programba, többen is a fotózástól indultak a filmezés felé, de többségüknek nem voltak komoly tapasztalatai ebben a műfajban.

A programban végül nyolc 15 éves, 9.-es diákunk vett részt. Ők az én osztályomba járnak, őket tudtam megszólítani.

Elmentünk a Lauder Iskolában szervezett beszélgetésre, amit két filmfőiskolás vezetett. Itt nagyon *vegyes benyomások* érték a tanítványaimat, *nem is szerettek volna több ilyen beszélgetős* találkozón részt venni. Itt látszott meg leginkább, hogy nem voltak korábbi tapasztalataik arról, hogyan is lehet egy filmhez közelíteni. Hiányoztak bizonyos fogalmaik, kifejezéseik ahhoz, hogy meg tudják fogalmazni, mitől más egy-egy alkotás stílusában, képi világában.

A lelkesedésen túl nem volt semmiféle tapasztalatuk a filmkészítésről. Megjédtek a feladattól, úgy érezték, nem fognak önállóan boldogulni.

Két dolgot kellett belátnom. Az egyik, hogy ez a korosztály még „kicsi”, és irányítani kell őket a munka bizonyos fázisaiban. Fontos nekik, hogy támaszkodhassanak valakire. Tőlem csak biztatást és figyelmet kaphattak.

A Zöld Kakasban szervezett műhelymunkában ismerkedhettek meg a karakterrajzzal, a színopszissal, a technikai eszközök felhasználásának lehetőségeivel.

Soponyai Dóra és diákjai eljöttek hozzánk az iskolába is, nyolc diákkal dolgoztak, Dóra javaslatára két műfajban terveztek meg az elkészítendő filmeket.

A Waldorf iskolák sajátossága, hogy nagyon magas óraszámokban vannak művészeti órák, így a diákok bizonyos fokú igényességet és képi látást magukba szívhatnak. A mozgóképkultúra és médiaismeret a kerettantervünkben választható tárgyként szerepel, de a helyi tantervünkben a filmkészítésnek

még nem találtuk meg a helyét a meglévő egyéb művészeti órák magas száma miatt.

Mindenesetre örültem a lehetőségnek, mert minél több olyan helyzetet kell teremteni a diákok számára, amelyben értéket hozhatnak létre, amelyben alkotóvá, önmagukat kifejezni tudókká válhatnak. Fontos az is, hogy megtanuljanak *közösen dolgozni*.

HORVÁTH CECÍLIA, JÁVOR ISTVÁN, MÁRTON ANDRÁS, HALÁSZ JÁNOS A LAUDER ISKOLÁBÓL

Eleve vonzó a feladat, ha van a vállalkozásnak tétje, van benne némi exkluzivitás, nem utolsósorban extra lógási lehetőség... Már ami a diákokat illeti.

A Lauder tanári összetételében kiválóan osztódtak el a szerepek, remekül egészítjük ki egymást, ki a szervezést, ki a felkészítést, ki meg a kivitelezést vállalta.

Miért vágtunk bele a projektbe?

Elősorban azért, mert más, mint a megszokott. Izgalmas. A Lauder Iskolában számos olyan lehetőséget, helyzetet próbáltunk teremteni a gyerekeknek – tanórán és azon kívül is, ami más, mint a megszokott. Így lesz maradandóbb az élmény, megalapozottabb a tudás.

Általános iskolában megkérdeztem az irodalomtanáromat, hogy *miért kell* elolvasnom ezt a könyvet, ha nem érdekel, és inkább mást olvasnék helyette?! Nagyon bölcsen azt válaszolta, hogy a kötelező ol-

vasmány nem azért kötelező, mert az mindenkinek egyformán jó, hanem azért, hogy legyen miről közösen beszélgetnünk.

Mindig jó, ha van miről közösen beszélgetni a gyerekekkel, és erre igazán alkalmas műfaj a film. A Lauderben sok olyan tanóra van, amikor a gyerekekkel közösen megnézünk egy filmet, majd beszélgetünk róla. Sokkal személyesebbé válik az élmény, a tananyag pedig könnyebben emészthetővé.

A projektet nem hirdettük meg, személyes megkeresésre jöttek a diákok. Elsősorban olyan 14–15 éves korú fiatalokat hívtunk – noha jöttek aztán fiatalabbak és idősebbek is –, akik nyitottak, érdeklődőek, szívesen vesznek részt tanórákon kívüli programokban.

(A filmnézés mellett a filmezés, fotózás sem új keletű a Lauderben. A LauderSzem⁹

évtizedes hagyományokkal rendelkező projekt.)

Az volt a hívószó, hogy együtt tanulhatnak, beszélgethetnek, vitatkozhatnak más iskolák diákjaival. A program év végi lezárásakor szívesen

emlékeztek vissza a Zöld Kakasban folytatott munkára, a közös filmes vitára.

A projekt iskola után, délután, illetve hétvégeken zajlott.

Óriási élmény volt a Dankó utcai ovisban („hajléktalan óvoda”) a gyerekekkel való közös játék a konszolidált családokból való laudereseknek.

Öt filmet választottunk ebben a félévben, amelyekkel a másság témakörében próbáltunk valamiféle ízelítőt adni: *Ádám almái*, *Életravalók*, *Amerikai história X*, *Találkoztam boldog cigányokkal is*, valamint moziban megnéztük a *Viharsarok* című fil-

az volt a hívószó, hogy együtt tanulhatnak, beszélgethetnek, vitatkozhatnak más iskolák diákjaival

⁹ Több mint egy évtizede működő, minden tanév elején újra meghirdetett, hetente egy alkalommal másfél órában működő fakultatív program, célja az iskolával kapcsolatos események dokumentálása. Vezetője Jávor István filmkészítő.

met, és találkoztunk a film forgatókönyvírójával, Szabó Ivánnal is.

Megfogalmazódott a menetrend: ki-ki magának találja ki a műfajt és az irányt, majd ennek alapján választ a hozzáférhető filmek közül, amit otthon megnéznek a gyerekek, az iskolában pedig megbeszéljük. Ezután jön a készítendő film kitalálása, előkészítése, megvalósítása.

A diákok témaként a másságot választották, így az *Ádám almái* és az *Életrealók* lett az otthon megnézendő két film. Ezek megbeszélésére eljöttek a társiskolákból is, a két moderátor Rozgonyi Ádám hallgatói (a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskoláról) voltak. Itt tanári beleszólás nélkül, jóízű, élénk eszmecsere zajlott, előrevetítve egy későbbi együttműködés lehetőségét.

A legközelebbi összejövetelünkre – nem kizárva annak lehetőségét, hogy nem lesz megvalósítható ötlet – három ajánlattal érkeztem. Ezek közül a *Hajléktalan óvoda* dokumentumfilm tervét fogadta osztatlan lelkesedés. A filmben egy (esetleg több) óvodás mesélné el, hogy szerint mit csinálnak a szülei az idő alatt, amíg ő óvodában van. Miközben halljuk a mesét, azt látjuk, amit a szülő valójában csinál. Kétszer voltunk náluk. Már az első látogatáskor meleg barátságok szövődtek a nehézsorsú óvodások és a mi gyerekeink között, alig akarták őket elengedni. Második alkalommal kértem az óvo néni segítségét, hogy ismertessen össze olyan szülővel, akiről úgy gondolja, hogy együtt tudna működni velünk.

Harmadik látogatásunkra már nem kerülhetett sor, a vezetőnő a gyerekek sűrű programjára hivatkozva kitért előle. A csoporttal úgy döntöttünk, nem adjuk fel. Némi keresgélés után találtunk rá a Menedékház Alapítványra, ahol hátrányos helyzetű családok laknak. A tanév fogytá-

val mindössze egy látogatásra volt idő, ami épp a gyermeknapra esett, s igen jól sikerült. A kapcsolatok kialakulásával itt sem volt baj, az intézmény vezetőjével abban maradtunk, hogy ősszel folytatjuk.

Választott témánk, a másság jegyében néztük meg a *Viharsarok* című új magyar filmet, mely meleg fiatalokról szól. Mindaddig kibeszéletlen téma került így élénk, ami jó alkalmat adott arra, hogy ki-ki megfogalmazhassa álláspontját. A vetítés után nem sokkal, személyesen találkozhattunk a film fiatal forgatókönyvírójával. Élénk vita bontakozott ki, és az is kiderült, hogy az alkotók fő törekvése inkább a társtalanná válás érzékeltetése, mintsem a homoszexualitás bemutatása volt.

SOPONYAI DÓRA ÉS KERÉNYI MÁRIA A ZÖLD KAKAS LÍCEUMBÓL

A mi iskolánk vállaltan „zűrös helyzetű” fiatalokkal foglalkozó középiskola. Több éve folyik nálunk érettségire épülő filmes szakképzés, melyet Soponyai Dóra és Kresalek Dávid filmrendező vezet. Emellett az érettségi előtt álló osztályokban is kihasználják kollégáink a mozgóképben rejlő lehetőségeket: magyar irodalom tantárgyból a nem lineáris történetmesélés szemléltetésére ugyanúgy használjuk a filmeket, mint etikaórán problémafelvetésre, vagy a történelemoktatásban digitális családtörténetek megalkotására.

Hosszasan tanácskoztunk: megéri-e beszállni?

Diákjaink digitális bennszülöttként otthonosan mozognak a virtuális térben. De a kritikus és etikus médiafogyasztás és médiakészítés számukra sem evidens tudás. A középiskolákban helyet kapott ugyan a mozgóképkultúra és médiaismeret – de a tantárgy nem szorítható kerettantervi kere-

tek közé, hiszen az oktatás tárgya folyamatosan változik. Ehhez a jelenséghez társul az is, hogy ma már sokak számára elérhetőek olyan eszközök, melyekkel egyszerűen készíthetünk médiatartalmakat – és meg is oszthatjuk azokat. A legtöbb fiatal él is ezekkel a lehetőségekkel.

Multimédia-alkotások – nemcsak filmekre gondolok – közös elemzésével, és saját véleményünk médiatermékeken keresztül megfogalmazásával eszközt és célt egyaránt adunk diákjaink kezébe. Aki filmet készít, az más szemmel néz azután filmes alkotásokat. A minőségi filmek megtekintése pedig a filmek készítéséhez ad szakmai ötleteket, tudást. Ez a kezdeményezés mindkettőre lehetőséget adott.

A fő érv, ami miatt a programban való részvétel mellett döntöttünk, annak izgalmas, sajátos kísérleti jellege volt. Diákjaink különböző motivációjú szociokulturális háttérű kortársakkal léphetnek kapcsolatba, együtt töprenghetnek, együtt dolgozhatnak.

Középiskolás diákjainkból iskolánkon belül külön csoportot hoztunk létre fél éves időtartamra, végzett munkájukat tanulmányi előmenetelükbe is beleszámítva.

A programba bekapcsolódók egy része a filmes szakképzésen tanuló fiataljainkból került ki. Iskolánkban a szakképzés nem bontott évfolyamokon, hanem összevont vegyes csoportban zajlik, így első és másodéves szakképzőseink egyaránt bekapcsolódtak a filmnézésbe, és segítőként az alapozó tréningek lebonyolításába is. (A szakképzősökkel korábban is szerveztünk az alsóbb évfolyamok számára filmkészítő műhelymunkát – ahol a „nagyok” mentorként, sőt, adott esetben csoportvezetőként működtek.)

Minden évfolyamon személyesen szólítottuk meg azokat a diákjainkat, akik az eddigi projekt munkákban érdeklődést mutattak a média különböző területei

iránt. Megkerestük azokat is, akik az előző tanévben megrendezett *Művészeti Napok* projektben a filmezést, illetve a fotózást választották. Minden évfolyamon kikértük szaktanár és mentor kollégáink véleményét is arról, kiknek ajánlanák a projektet. Megkeresésünkre többen örömmel, nyitottan reagáltak.

A programot bevezető beszélgetéskor diákjaink a fikciós filmek iránt mutattak érdeklődést. Számukra a film mintája a kortárs hollywoodi film. Próbáltuk bevezetni őket a számukra először érthetetlennek tűnő művészfilmek és az unalmasnak tartott dokumentumfilmek világába is.

Saját tapasztalataink alapján tudtuk, hogy diákjainkkal a programban végig személyesen együtt kell dolgoznunk – ezért mi elvetettük az önálló otthoni filmnézést.

Bevezető filmnek egy képregény-adaptációt választottunk, a *Sin City*-t. A film nyelvezetét, elbeszélésmódját, az antihősöket és a sötét nagyvárosi környezetet alkalmasnak ítéltük arra, hogy megragadják diákjaink figyelmét.

Az *Ádám almái* a „fogyasztható” művészfilmek világába kínált betekintést – ráadásul a szélsőséges ideológiák ütköztetése a filmben jó lehetőséget kínált etikai kérdések megvitatására.

Karakteres művészeti vonalat képviselt a vetített filmek között Lars von Trier: *Táncos a sötétben* című musical-filmje is.

Külső helyszínre is eljutottunk. Sós Ágnes *Szerelempatak* című alkotását az Urániában néztük meg. Diákjainkra nagy hatást tett a különleges környezet, és többségüket megérintette az erdélyi asszonyok sorsát bemutató dokumentumfilm is. Ez volt az első alkalom, hogy a dokumentumfilmről alkotott előítéleteik megrendülni látszottak.

A program részeként két alkalommal egy-egy fotókiállításra is ellátogattunk.

A program egyik legszínesebb, és pedagógiailag legizgalmasabb részét az iskolánkba szervezett filmes tréningek jelentették. A gyakorlatorientált, élményekre építő tanulási módot kellett összegegyeztetnünk a magas csoportlétszámmal, de csoportbontással megoldottuk.

Az alapozó filmprogram egyik nem tervezett nyeresége a „nagyok” önbecsülésének megerősödése volt. Büszkék voltak vezetett csoportjaikra – egyikük különösen. Az ő csoportjába került az aktív résztvevő – egyébként operatőr – tanárkolléga is. Introvertált diákunk először megijedt, majd csoportvezetői feladatát felvállalva szakmai profizmussal és türelmesen moderálta csoportjának működését.

A résztvevők szinte mindegyikéről hasonló pozitív tapasztalatokat szereztünk. Saját és vendégdiákjaink megilletődve megegyeztek egymást a program kezdetén. Ez a távolságtartás teljesen eltűnt a tréningek végére.

A tréning számunkra arra is lehetőséget adott, hogy az iskolánkban évek óta futó kísérleti filmes projekt¹⁰ egyes elemeit most más iskolák diákjaival is kipróbáljuk, visszajelzéseket kapjunk képzési programokról.

A tréningekkel párhuzamosan saját csoportunkkal belefogtunk a saját film elkészítésébe.

A csoport összetétele a program harmadik fázisára némiképp módosult. Ekkor április második felében jártunk. Előzetes

megegyezésünknek megfelelően érettségi előtt álló, illetve több vizsgát felhalmozó diákjaink¹¹ már nem vettek részt a film konkrét elkészítésében. Egyik diákunkat a filmkészítés irodalomhoz kötődő részei – a forgatókönyv- és szinopszisírás – érdekelték, ennek elkészülte után kivált a csoportból.

Csatlakoztak viszont újabb tagok: egy kilencedikes és egy tizedikes. Ők a második félévben indított saját kísérleti filmkészítő-filmnézős foglalkozásainkon szerettek bele a filmkészítésbe.

Filmes csoportunk tagjai az elmúlt hónapokban többször találkoztak dokumentumfilmekkel –, felismerték, hogy a valós élet bemutatása

is lehet olyan izgalmas, mint a fikció. Nyitottak voltak tehát arra, hogy dokumentumfilmet készítsünk. A javasolt témánk végül közös megegyezéssel a testmódosítás lett.

A programban való önkéntes részvétel és szabad feladatvállalás lehetőséget teremtettek arra, hogy diákjaink olyan készségeit lássuk meg, melyek a tanórákon rejtve maradtak. Minden esetben a tanóráktól eltérő módon és kontextusban kellett használniuk a képességeiket. Ilyen körülmények között több esetben nemcsak nekünk, hanem maguknak is meglepetést szereztek. Kiderült például, hogy az a diákunk, aki szövegértésből és szövegalkotásból az iskolai órákon gyatrán teljesít, remek filmösszefoglalókat tud fogalmazni.

introvertált diákunk először megijedt, majd csoportvezetői feladatát felvállalva szakmai profizmussal és türelmesen moderálta csoportjának működését

¹⁰ A Zöld Kakas Liceumban a szakképzésünket alapvetően gyakorlatorientált módon szervezzük meg. A diákok a filmkészítést projektek keretében sajátítják el. A programot folyamatosan fejlesztjük az összegyűlt tapasztalatok alapján.

¹¹ A Zöld Kakas Liceumban a diákok időről időre érettségi típusú vizsgát tesznek. Ezek a vizsgaidőszakok sokszor keresztezik a projektek időbeosztását. Komolyan dolgozunk azon, hogy a két tevékenység ne kioltsa, hanem támogassa és erősítse egymást. A megoldás még előttünk áll.

A program több pontján előkerült a tolerancia témaköre. Kényes témákat feldolgozó filmalkotások és kiállítások, a különböző iskolákból való fiatalokat és pedagógusokat egybefogó közös tréningek, szakképzőseink számára a csoportvezetés – mind-mind szembesüléseket eredményezett. Ezek az alkalmak természetesen tették lehetővé, hogy diákjaink szembesüljenek saját előítéletükkel, és több olyan helyzetet is sikerült teremteni, amelyben ezek az előítéleteik oldódhattak.

A résztvevők szakmai fejlődése szempontjából nagyon sokat jelentett a program egésze. Diákjaink közül többen a projekt végén bemutatták, hogy a programon belül miben vettek részt, mit tanultak, miben fejlődtek. Ezekon a bemutatókon újabb lehetőség nyílt a tanultak tudatosítására. Számunkra is a vizsgákon vált világossá,

mi mindent tanultak diákjaink. Például itt hangzott el többüktől is, mennyire nagy hatással voltak rájuk a megtekintett kiállítások.

Saját iskolánk oktatóival folyamatosan konzultáltunk a résztvevő diákok előmeneteléről, programbeli aktivitásáról. Több esetben diákjaink nem, vagy csak részben teljesítették, amiben megállapodtunk. Jellemzően elhanyagolták, hogy a forgatás miatt kiesett közismereti anyagokat pótolják. Tudjuk, és ők is tudják, hogy a pótlás nem maradhat el. Kollégáink mindent egybevéve pozitívan nyilatkoztak a programról, így a jövőben is tervezünk a középiskolás évfolyamainkkal hasonló projekteket, elköteleztük magunkat a folytatás mellett, s az is meggyőződésünk, hogy ez a munkaforma bővíthető, terjeszthető.

Luka László pszichiáter, a médiaprogram kezdeményezője

III.

MIRŐL SZÓLNÁK AZ ELKÉSZÜLT ÉS A TERVEZETT FILMEK?

Padtárs

A Szent Imre Gimnázium diákjainak játékfilmje. A gimnázium évek óta tart kapcsolatot a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, illetve az általuk Monoron, a Tabánnak nevezett cigánytelepen működtetett minta-programmal.

A telepen ismerkedtünk meg egy fiúval, aki bekerült az Arany János Tehetség gondozó Programba, felvették egy nagyvárosi, jó színvonalú gimnáziumba és kollégiumba. Jó lenne, ha sokan látnák a példát a kiemelkedésre a telepi világból, ezért erről készítettünk kisfilmet.

A filmben párhuzamba állítjuk a mélyszegénységben élő fiatal életkörülményeit egy olyan kortársával, akinek teljesen természetes, hogy bejut egy jó gimnáziumba. Mindketten cigiznek, amikor hazaérnek „zenélnek”, ebédelnek, megkapják a hírt a felvételtől, majd ezt sörözéssel ünneplik, de teljesen más módon! A film végén a két fiú, a két világ, egymás mellé kerül az iskolapadban.

A filmben a fókusz végig érdekesen használjuk, arcok sincsenek, ezzel is jelezve, hogy nem a szereplők, hanem a történetük a fontos.

A filmet neveztük több mint tíz itthoni és külföldi diák-filmszemlére, kíváncsian várjuk a visszajelzéseket! Reméljük, hogy játssza majd az egyik tévécsatorna, és felkerül az internetre is.¹²

(*Drahota-Szabó Bálint*,
Szent Imre Gimnázium,
11. évfolyam)

1 nap x 200

A film a Sylvester Gimnázium diákjainak produkciója. Egy hétköznapi kamasz egy napját mutatja be. Ébredés, öltözködés, pár falat reggeli, közlekedés az iskoláig. Az iskolapad, ami bármilyen kényelmetlen is, az egész iskolából ez az egyetlen hozzá tartozó tárgy. Az órák színe sokféle, az érzés azonban szürke, hiszen a mókuskerek minden napot egyformává varázsol. Az unalom repíti haza a diákot – mint Dorothyt a Smaragdvárosból –, otthon pedig már csak annyi ereje marad, hogy ágyba vonszolja magát. A film elgondolkodtató kérdése, vajon történhetne-e másképp?¹³

Jana

Pár perces reklámfilm, blöd reklámokra adott humoros válasz. Nem a megszokott ostoba, igénytelen módon, hanem humorral próbálja eladni a képzelt árut.¹⁴

(*Juhász Imre*,
Sylvester János Gimnázium,
magyar-történelem szakos tanár)

¹² A *Padtárs* alkotói: Drahota-Szabó Bálint 11. évf., Éry Márton 11. évf., Koppány Zsombor 10. évf., Tóth Márton 11. évf.

¹³ Az *1 nap x200* alkotói: Gamauf Enikő 11. évf., Tiszai Tamás 11. évf.

¹⁴ A *Jana* alkotói: Bakon Réka 8. évf., Székely Evelin 9. évf.

Pánikhelyzetek

Az Óbudai Waldorf Iskola egyik csapatával *pánikhelyzetekről* szeretnénk dokumentumfilmet készíteni. Azért választottuk ezt a témát, mert rengeteg olyan hős van – tűzoltók, mentők, kaszkadőrök –, akikkel keveset foglalkoznak a hétköznapiakban, pedig ők teszik értünk a legtöbbet, gyakran saját testi épségüket is kockáztatva.

Először egy tűzoltóval szerettünk volna interjút készíteni, be is adtuk a kérvényt a megfelelő helyre, de elfelejtettek minket. Aztán egy sárkányrepülő lánnyal terveztük, hogy forgatunk; ő sok veszélyes helyzetet megélt, de a rossz idő miatt nem repülhetett. Legutóbb arra gondoltunk, hogy egy bikaerdeó versenyzővel beszélgesünk, aki egyúttal kaszkadőr is. Ez persze egészen más oldalát mutatná meg a pánikhelyzetek megoldásának. Rajta vagyunk, hogy a film minél előbb elkészüljön.

(Horváth Abigél,
Óbudai Waldorf Iskola,
9. évfolyam)

Krízisek

Az Óbudai Waldorf Iskola másik csoportjának filmje *krízishelyzetekről*, az egymásra utaltságról és az összefogásról szól. A történet egy liftben játszódik, amibe különböző nemű, életkorú és személyiségű emberek szorulnak be, és próbálják megoldani a furcsa helyzetet. A helyszínül szolgáló liftet nem volt könnyű megtalálni, hiszen sehol nem vették jó néven, hogy egy liftet több órára birtokba szeretnénk venni. A forgatókönyvünk már elkészült, és a film elejéhez

egy montázst is felvettünk. Már szereplőink is vannak. A forgatásra a közeljövőben kerül sor.

(Szeszák Panka,
Óbudai Waldorf Iskola,
9. évfolyam)

Testmódosítók

A Zöld Kakas Líceum diákjainak 5 perces riportfilmje. Az ötletadó fiatal maga is lelkes testmódosító. A filmben interjúalanyként is szívesen mesélt fültágítóirol, tervezett tetoválásairól, a testmódosítás indítékairól. Ő kereste meg filmünk másik két interjúalanyát is. Hármójuk interjúból bontakozik ki egy érdekes és elgondolkodtató kép piercingekről, érvekről, életérzésről.

A riportokhoz ipari és természeti háttereket kerestek. Végül a Szűnyog-szigeten és egy hajón forgattak.¹⁵

(Soponyai Dóra,
Zöld Kakas Líceum,
a filmes szakképzés egyik vezetője)

A filmszemlén beszámoló fiatalok 1.

¹⁵ A *Testmódosítók* alkotói: Békefi Dominika 10. évf., Frank Dorottya 9. évf., Kaldenekker Róbert 9. évf., Márton Attila 9. évf., Miskolczi Richárd 9. évf., Pósa András 14. évf.